



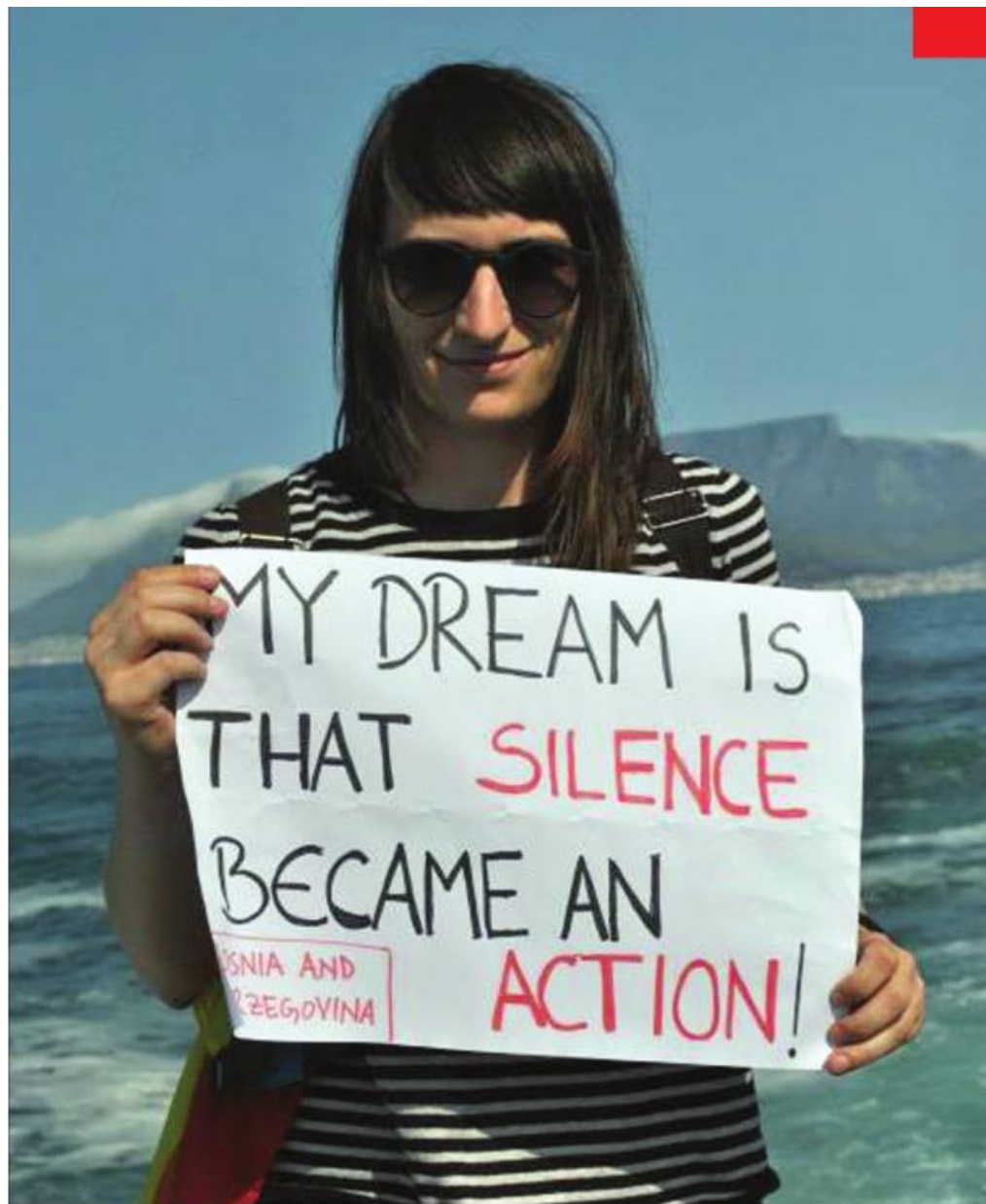
Kolika je cijena aktivizma u BiH

Pazi kojom ulicom

Iako je život prečesto komplikovan, neke stvari su sasvim jednostavne. Možemo čekati promjene i ne činiti ništa, misleći kako će se drugi/e pobrinuti i riješiti umjesto nas nešto u našu korist ili možemo raditi, biti svjedoci/kinje pomaka, čineći dobro sebi, donoseći boljitak zajednici. Kada govorimo o borbi za prava LGBT osoba, sve aktivističke priče nerijetko su nalik jedna drugoj, jer sretno ne postoje. Život u strahu, spoznaja da u svakom trenutku možeš biti žrtva onih koje isključivo mržnja rukovodi dio su aktivističke svakodnevnice, ali i potvrda da, uprkos svemu, postoje ljudi koji ne odustaju vjerujući u pomake, ne sumnjajući u važnost istrajavanja na putu borbe. Donosimo iskustva troje aktivista/ica Lejle Huremović iz Sarajevskog otvorenog centra, jednog aktiviste iz Udruženja Okvir iz Sarajeva koji je u zadnjem trenutku ipak odlučio ostati anonimn, te Jasenka Suljetovića iz Banjalučkog udruženja kvir-aktivista - B.U.K.A.



Jasenکو: Mislim da su sve osobe koje se bave aktivizmom svjesne tih posljedica, ali da znaju da društvo ne treba tako da funkcioniše



ideš!

Piše: **Kristina Ljevak**

DANAS KADA POSTAJEM AKTIVISTA/ICA: Je li se aktivista/ica rađa ili postaje? Možeš li nam približiti trenutak u ličnom razvoju u kojem si odlučila/o da život neće biti samo borba za vlastitu udobnost već za boljitak šire zajednice?

LEJLA: Vjerujem da aktivizam uglavnom kreće od ličnog nezadovoljstva postojećim stanjem u životu, određenim situacijama koje čine težim svakodnevni život i onim momentom kada ne želimo

da pristanemo na to stanje, kada ne želimo da kažemo tako je kako je, već tražimo način da se aktiviramo i svojim akcijama pokušamo nešto da promijenimo. Ne znam da li se radamo kao takve osobe, ili naprosto shodno okolnostima postajemo.

AKTIVISTA OKVIRA: Trenutak koji je za mene značajan u kontekstu bavljenja queer aktivizmom jeste održavanje Queer Sarajevo festivala 2008. godine. Naime, za mene je učešće na izložbi kojom je festival bio otvoren emotivni, aktivistički i politički iznimno važan moment. Za mene je svakako bila prekretnica kada sam postao dio radnog tima Udruženja Okvir, gdje sam prvi put upoznao drugačije i podržavajuće okruženje koje počinje na konstantnom propitivanju i građenju, kako na individualnom, tako i kolektivnom nivou.

JASENKO: Odrastao sam uz oca koji je imao problem sa alkoholom i, naravno, bio sklon nasilju, ali nakon bilo koje od njegovih epizoda, to nije nailazilo na osudu niti okoline niti njegove porodice. Prilično rano sam shvatio da sam gej i nisam imao problem s tim, ali okolina itekako jeste i dugo sam se dvoumio da li da krijem ili ispoljavam svoj identitet. S obzirom na to da mi je bilo evidentno da problem mog oca sa alkoholom potiče od toga što je duboko nezadovoljan samim sobom, shvatio sam da imam opciju da budem to što jesam uz sve što nosi ili da to potiskujem i probudim se hronično nezadovoljan i nesretan u pedesetoj godini. Nedugo nakon što sam rekao mami da sam gej, na Pink BH je bila epizoda emisije *Zabranjeni forum*. Gošća je bila Svetlana Đurković i tema je bila LGBT populacija. Predstavio sam se ime-

Lejla: Ponekad velika vidljivost u medijima doprinese da moram uraditi korak nazad i povući se dok se strasti fašista ne smire

SOC

nom i prezimenom i sjećam se da sam pričao o potrebi da postoje LGBT udruženja i u drugim gradovima BiH. Dosta ljudi me prepoznalo, reakcije su bile različite, ali su većinom bile osuđujuće i tada sam vidio koliko je društvo licemjerno. Ja kao gej-muškarac sam osuđivan samo zato jer nisam htio da krijem svoj identitet, dok moj otac (ili bilo koji drugi heteroseksualni muškarac) ne nailazi na osudu okoline. Sve je bilo prihvatljivo, pa čak i nasilje, koje se opravdavalo sa "otac k'o kolac" demagogijom. Sve je to izazivalo ogroman revolt u meni, što se manifestovalo tako što sam krenuo otvoreno ispoljavati svoj identitet i testirati granice do kojih mogu ići.

ORMAR I KUTLAČA: Aktivizam ne podrazumijeva udobnost ni u razvijenim zemljama, gdje je svijest o nužnosti tolerancije na mnogo višem nivou, već u Bosni i Hercegovini. Koja su tipična pitanja sa kojima se susrećeš? Je li jedno od neizostavnih - što ti teba?

LEJLA: Budući da sam okružena prijateljima/cama koji razumiju moju potrebu da budem aktivistkinja, ne dobijam takva pitanja, ali kada izađem iz začaranog kruga istomišljenika/ca, onda jeste jedno od neizostavnih pitanja. Često su to i komentari tipa: kao da ćeš nešto uspeti promijeniti; vi (aktivisti) ste vječno nezadovoljni nečim; dokad ti to misliš raditi. Ali ima i onih drugih: je li te strah? Kako možeš tako da živiš? Opustiš li se ti ikad? I sl. Aktivizam svakako nije udobnost, pogotovo kod nas. Ima svoje prednosti, satisfakciju, ali i svoju cijenu.

AKTIVISTA OKVIRA: Moje lično i profesionalno okruženje na različite načine aktivno djeluje ka postizanju društvene pravde u BiH i šire. Kroz kreiranje ličnog afirmativnog mikrosvijeta, smatram da sam postavio temelje za stvaranje i građenje bez pritiska. Za mene je to ključno. Sve drugo, negativno, što dolazi od eksternih faktora, jednostavno percipiram na drugačiji način. Naravno, pitanja i stavova ima raznih, ali ništa od toga ne utiče puno na moju potrebu za aktivističkim djelovanjem i stvaranjem.

JASENKO: LGBT osobe i žene nemaju problema u društvu dok god ostaju ili u ormaru ili u kuhinji. Onog trenutka kada se izađe iz tih domena, sve je provokacija i sve je nepotrebno. Ormar i kuhinja su dovoljni domeni za žene i LGBT osobe, dok je javni prostor namijenjen heteroseksualnim muškarcima (i onima koji glume da to jesu) koji,

naravno, pripadaju jednoj od tri dominantne nacionalne skupine. Kada krenete da zauzimate taj prostor kao što biste i trebali, onda se srećete sa takvim pitanjima i ta pitanja uglavnom dolaze nakon nekog incidenta ili slučaja nasilja.

O SVIM NAŠIM DISKRIMINACIJAMA: Svaki javni nastup posvećen promociji LGBT prava podrazumijeva niz neprimjerenih reakcija na društvenim mrežama, portalima... Jesi li se već navikla/ao ili svaki novi talas mržnje izaziva i novi nivo ličnog razočarenja?

LEJLA: Svaka prijeteća poruka, svaka riječ mržnje i napada ne izaziva razočarenje u meni, svjesna sam da promjena ne može doći preko noći, pogotovo ne u široj javnosti, ali želim vjerovati da svaki moj javni nastup čini promjenu. I zbog toga neću stati javno govoriti.

AKTIVISTA OKVIRA: Govor mržnje, kao i zločin iz mržnje zakon u Federaciji BiH ne prepoznaje kao krivično djelo. Ta činjenica, čini mi se, podržava trenutnu situaciju, gdje je kako u mejnstrim medijima, tako i u onlajn prostoru, govor mržnje vrlo prisutan i odomaćen. Trudim se da takve stvari ostavim izvan svog afirmativnog prostora za rad i stvaranje iako sam itekako svjestan koliko puno prostora govor mržnje zauzima u javnom diskursu.

JASENKO: Kod nas društvo reaguje na sve osim na nezaposlenost, nacionalizam, šovinizam, tako da iskreno ne pridajem značaj reakcijama na društvenim mrežama dok ne počnu prelaziti u ozbiljne prijetnje. Čak ni kada sam nakon Parade ponosa u Beogradu bio primoran da napustim Banju Luku, nije mi bilo iznenađujuće. Ono što me uvijek iznenadi, jeste to što svi/e načelno glumimo neku toleranciju i neku priču o različitosti koja se u suštini zasniva samo na tri etničke skupine koje ovdje žive, ali i ta tolerancija padne u vodu prvim pominjanjem stradanja bilo kojeg naroda u BiH u prethodnom ratu.

VIDLJIVOST DOVODI DO PROMJENA: Pretpostavljam da je teško na primjeru mržnje praviti neku gradaciju, ali šta je ono što te je najviše obeshrabilo i razočaralo, a dolazi sa adrese onih kojima je mržnja primarni izbor?

LEJLA: Razočara količina mržnje. Recimo, na moje zadnje pojavljivanje u medijima, u tekstu na portalu *klix.ba*, bilo je 1.229 komentara. To je zaista ogroman broj reagovanja i velika količina lo-



ših reakcija. Ali opet, s druge strane, znači da je postignuta vidljivost, čime sam zadovoljna i vjerujem da vidljivost dovodi do promjena.

AKTIVISTA OKVIRA: Ono što je svakako bilo i danas jeste najteže jesu fizički napadi koji su se dešavali kako na individualnom nivou, tako i na nivou nas unutar Udruženja Okvir. Smatram da je potrebna velika hrabrost svakoj LGBT*IQ osobi da bude ono što jeste; da su diskriminacija, opresija i strah od nasilja neki od najvećih izazova za svaku i svakog od nas.

JASENKO: Ono što je obeshrabbujuće je istrajnost državnih i entitetskih institucija da šute ne samo o LGBT ljudskim pravima već i o pravima žena. Iako po zakonima koje zastupaju ove institucije imaju obavezu da ih implementiraju, one to ne rade, već je zadatak civilnog sektora da forsira implementiranje postojećih zakona koji štite LGBT osobe. Predstavnici/e državnih i entitetskih institucija odbijaju javno da podrže ljudska prava LGBT osoba te samim tim daju dozvolu društvu da dalje diskriminiše. Reakcijama vjerskih institucija u ovoj državi se nikada ne razočaram, s obzirom na to da predstavnici vjerskih institucija vremenom samo promijene neprijatelje njihove vjere. Prije 50 godina su to bili komunisti, prije 20 godina su to bili muslimani/Hrvati/Srbi, a sada su LGBT osobe neprijatelji.

AKTIVIZAM JE NAČIN ŽIVOTA: Šta je osnovni motiv za ne-

Aktivista Okvira: U svom radu, učenju i ličnom rastu naučio sam da cijenu, prije svega, plaćaju naša tijela. Upravo sa tom sviješću se najteže nosim



odustajanje? Postignuti rezultati ili lična odluka da se ne odustaje, oboje ili nešto treće?

LEJLA: Još sam puna energije i želje za aktivnim učešćem u društvu. Aktivizam je način života, vječna borba. Nema mjesta za odustajanje. Naravno da su rezultati bitni, oni i čine tu promjenu, daju dodatnu energiju, čine da se ne osjećamo da uzalud nešto radimo. Sretna sam što sam okružena prijateljima/cama koji dijele moju strast, bave se aktivizmom, ili pak koji razumiju ovakav način života.

AKTIVISTA OKVIRA: Osnovni motiv za neodustajanje je svakako želja za stvaranjem, te potreba da se u javnom prostoru vidi i čuje sve ono lijepo i kreativno koje nastaje u sigurnim prostorima. Kroz konstantno propitivanje oblika i načina djelovanja, mi u Udruženju Okvir želimo pokazati da postoje i drugačiji, afirmativni pristupi i modeli stvaranja i zajedništva. Motiv je zauzimanje i svakodnevno osvajanje javnog prostora, stvaranje društvenog prostora kao onog koji pripada svima nama, bez obzira na bilo koju od uslovljenosti koje nameće heteronormativno društvo. Najveći pokretač svakako je ljubav, jer ljubav je i naš najveći otpor.

JASENKO: Mislim da je u mom slučaju oboje. Kao jako mlado udruženje, prilično puno stvari smo učinili i dobili smo dosta podrške od civilnog sektora, medija i pojedinih predstavnika/ca institucija. Kada sagledam sve, stvari se mijenjaju, ali jako, jako sporo, što je, s obzirom na kontekst u kojem se ova država nalazi, nažalost, normalno. Nekako, jednostavno ne mogu da odustanem jer osjećam da se mora i može uraditi nešto na poboljšanje života i ljudskih prava u ovoj državi. Imam osjećaj da se mržnja i fašizam mogu savladati i to je taj neki motiv.

ODGOVOR NA NEPRAVDU KAO LIČNA SATISFAKCIJA: I da zaokružimo, koja je cijena aktivizma u BiH?

LEJLA: Ponekad velika vidljivost u medijima doprinese da moram uraditi korak nazad i povući se dok se strasti fašista ne smire. Ili paziti kojim ulicama, gdje i kad se krećem. Malo je Sarajevo, ljudi te na ulici prepoznaju. Sreća je da dosad nisam imala mnogo negativnih iskustava. Ali je užasan osjećaj kad osjetiš ograničenost kretanja u "slobodnoj" državi. To je, recimo, ponekad cijena mog aktivizma. Ali, s druge strane, akti-

vizam mi je omogućio da ne gledam kroz ružičaste naočale, da ne okrećem pogled kada vidim nepravdu i da odgovaram na nju, što je lična satisfakcija.

AKTIVISTA OKVIRA: U svom radu, učenju i ličnom rastu u Udruženju Okvir, kao i kroz konstantno kolektivno propitivanje i shodno tome i djelovanje, naučio sam da cijenu, prije svega, plaćaju naša tijela. Upravo sa tom sviješću se najteže nosim. Nedavno sam čitao jedan intervju sa Svetlanom Đurković i to me je njeno svjedočanstvo, životno i aktivističko, emotivno jako dotaklo. U tom intervjuu upravo je najbolje iskazano kakva je i kolika individualna cijena bavljenja queer aktivizmom u BiH.

JASENKO: Mnogo neprospavanih noći, uvijek prisutan strah od napada i nasilja, konstantno vaganje i analiziranje svega što ćete reći, uvijek prisutna opcija da ćete morati pobjeći iz grada u kojem živite i radite... Međutim, mislim da su sve osobe koje se bave aktivizmom svjesne tih posljedica, ali da znaju da društvo ne treba tako da funkcioniše i to je ono što nas sve tjera dalje.

(Tekst je nastao u saradnji sa Sarajevskim otvorenim centrom)

SUPER SNIŽENJE CIJENA PRETPLATE NA DIGITALNO IZDANJE

DANI

DŽEKO
Nedostajat će mi Miske, Ibrčić i Spaha

-30%

DANI

više informacija na www.bhdani.ba